

způsobilé síly jsoucí k dispozici, tedy zejména přibrati na pomoc i zástupce theorie?

Nechci nijak podceňovati význam zkušenosti praktické při práci zákonodárné. Víím z vlastní minulosti, co znamená praxe právě v oblasti tiskového práva. Vždyť, je-li kde theorie bez praxe šedou, je jí zajisté v této oblasti. Ale právě tak je tu i praxe bez theorie často bezradnou. Jen z harmonické součinnosti obou kyne zdárný výsledek.

Dr. Jaroslav Horák:

O způsobu psaní ženských jmen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

(K výnosu min. spravedlnosti ze dne 13. X. 1925, č. 47.017, Věstník min. sprav. z r. 1925 č. 10.—11.)

Ohledně jména ženských osob se právní praxe v historických zemích a na Slovensku, resp. v Podkarpatské Rusi, kde platí posud uherské právo občanské, správněji uherská právní praxe, značně rozcházejí.

Jen ohledně dívčího jména žen je úplná shoda. Dle § 92. obč. z. nabývá manželka jméno manželovo. Tímto výrazem («Name») rozumí praxe nesporně »příjmení«, neboť jméno osobní (křestní) zůstane nezměněno. Důsledně však, lege non discernente, měla by se každá vdaná ženská osoba jmenovati tak jako její muž,¹⁾ jediné se zřetelem na pohlaví bylo by lze připustiti concessi gramatické konstrukci jazyka. Na př. Kateřina Navrátilová po sňatku s Karlem Vysypalem zvala by se: Karlová Vysypalová (sclt. manželka). Tuto konsekvenci provedla praxe uherského práva, dle níž Piroška Nagyová po sňatku s Fehérem Jánosem²⁾ zove se: Fehérová Janová (Fehér Jánosné).³⁾ V historických zemích tvoří se v praxi z manželova příjmení přídavné jméno přísvojovací (-ová), resp. když příjmení manželovo již samo o sobě je adjektivem, vyjadřuje se nabytí příjmení vdané ženy ženskou formou tohoto adjektiva (na př. Eliška Horská). V obecném životě uherském jde se někdy tak daleko, že jméno manželovo udílí se manželce i s jeho případnými tituly akademickými, které jsou pouze čistě individuální modifikací jeho jména. Na př. chof Dr. Ladislava Bátora nazývá se: Dr. Bátor Lászlóné. To je ovšem již právně nesprávné.

V praxi historických zemí vdaná žena svého dívčího příjmení pozbývá, v praxi uherské se zhusta dívčí jméno k nynějšímu manželskému jména připojuje, na př. Fekete Mórné született (rozená) Barna Irma.

Uherské právo v této otázce je čistě zvykové. Právo v zemích historických tak, jak se jeví v praxi, je vlastně také zvykové, neboť dle textu zákona (§ 92. verbis: »erhält den Namen des Mannes«) by se muselo dojíti k témuž důsledku jako v praxi uherské. Máme tu tedy případ, kdy vedle zákona trvá zvykové právo vzdor § 10. obč. z. a vzdor výslovnému znění zákona, jehož text při výkladu v smyslu § 6. dává stejný výsledek jako v praxi uherské.

¹⁾ cf. římské: Ubi tu Cornelius, ibi ego Cornelia.

²⁾ V maďarštině se osobní jméno klade za příjmení.

³⁾ přípona -né (od slova nő = žena) označuje v maďarštině ženské pohlaví, zrovna jako u nás přípona -ová, resp. ženská forma přídavného jména, je-li příjmení mužovo již samo o sobě adjektivem.

Takto nabyté jméno zůstává individuálním označením platně provdané ženy i v případě rozluky manželství, neboť zákon (§ 111. obč. z.) neobsahuje v tom směru opačného ustanovení. Byl sice na základě § 1266. obč. z. zastáván již názor, že soudce může manželce rozloučené naříditi neb povolití, aby přijala své dřívější jméno, Emanuele Adlerem a Kařkou,⁴⁾ ale nedosáhl uznání.

Uherské právo (§ 93. z. čl. XXXI/1894 o manželském právu) obsahuje ustanovení, které nyní recipuje návrh revise obč. z.,⁵⁾ dle něhož rozloučená manželka nemůže nositi jméno manželovo. Nevinná manželka naproti tomu může i po rozluce manželství jméno manželovo podržeti, když tuto vůli v procesu vyjádřila. Soudce je povinen toto právo manželčino vysloviti v rozsudku o rozluce.

Tím je nastíněn právní stav ohledně jména vdané (a rozloučené) ženy v obou systémech občanského práva v republice Československé platných. Zmínky zaslouží ještě toto: Přenos jména manželova sňatkem na manželku neděje se smlouvou, snad svatební, nýbrž de lege (verba § 92. obč. z.: *erhält etc.*)⁶⁾ Užívání jména manželova není jen právem, nýbrž i povinností, což vyplývá z kategorického textu zákona »erhält« = dostane (ne »má právo«). Proto je nesprávné tvrzení, že manželka má užívací právo na jméno manželovo.⁷⁾ Také uherská praxe stojí na stanovisku obligátnosti manželova jména na označování manželky.⁸⁾ Rozh. C. De 13. X. 1914 č. 1124/914 přípouští dívčí jméno vdané ženy ve firmě jen jako dodatek blíže označující osobu. Z tohoto stanoviska by byly firmy znějící dle praxe v zemích historických na př. Helena Steinová, při čemž by Helena bylo jméno osobní a Stein-ová jméno manželovo, protizákonné. Avšak zásadní rozh. C. 13/906 tuto konsekvenci nečiní, nýbrž žádá jen, aby vdaná obchodníčka své rodné jméno (melléknevét) tak psala, aby se mohlo jako firma užívané od jména manželova rozeznávatí. Tím by ovšem byla odůvodněna praxe souhlasná s praxí v zemích historických.

Některé detailní otázky tohoto předmětu se týkající tuto pomůjme.

Výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 13. X. 1925, č. 47.017 o způsobu psaní ženských jmen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (Věstník min. sprav. z r. 1925, č. 10.—11.) upravuje tuto otázku takto:

Súčasněná ministerstva dohodla se, pokud jde o psaní ženských jmen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, na z á s a d ě, že ženská jména mají býti zapisována jen jménem rodinným, t. j., že žena svobodná musí býti zapsána svým jménem dívčím, žena vdaná, vdova anebo žena rozloučená, pokud má právo podržeti jméno rozloučeného manžela, vždy rodinným jménem manželovým a že jest nepřipustno označovati ženu vdanou aneb vdovu, po případě ženu rozloučenou, dle osobního (křestního) jména manželova. Je tedy nesprávný zápis: Janová Stehlíková, roz. Šagátová Marie,

⁴⁾ Gronner: Öst. Namensz. str. 35. Viz Kafka: Právo rodinné str. 94.

⁵⁾ Návrh revise obč. z. § 56. žádá, aby manželka, která byla uznána vinnou na rozluce, nesměla po rozluce užívatí jména manželova, nýbrž aby obdržela jméno, které měla nežli vstoupila do rozloučeného manželství. Nevinná manželka by mohla podržeti jméno manželovo, když by v řízení o rozluce o to požádala.

⁶⁾ Výraz »přenos« je terminologicky nepřesný. O přenos ve vlastním smyslu se tu nejedná, neboť manželovi jeho jméno i na dále zůstane. Vůbec terminologie práv, t. zv. individuálních, k nimž právo na jméno osobní patří, zápasí s velikými obtížemi.

⁷⁾ Tak pro uh. právo: Személyi, A névjog str. 119.

⁸⁾ C. 5. II. 909 č. 846/908 rozhodla, že vdaná žena nemůže míti firmu obsahující jen její dívčí jméno s odůvodněním, že občanské jméno vdané ženy, které dle § 11. obch. z. povinna je užívat jako firmu, tvoří jméno manželovo.

nýbrž správný zápis musí zníti: Marie Stehlíková, roz. Šagátová aneb vdova Marie Stehlíková, roz. Šagátová.

Je-li třeba, aby bylo patrné také celé jméno zemřelého manžela, jest zapsati na př.: Marie Stehlíková, vdova po Janu Stehlíkovi, roz. Šagátová.

Ženská jména tvoří se tím, že se k příjmení manžela (otce) připojuje přípona »-ová«. Jen v případech, ve kterých jméno mužovo (otcové) je vlastně přídavným jménem na př. Erdelský, Krátký, Smutný, zní jméno manželky jako ženský rod přídavných jmen, tudíž: Erdelská, Krátká, Smutná.

Podle tohoto výnosu jest přesně postupovati, při čemž se připomíná, že zásada v něm vyslovená má všeobecnou platnost a že ve všech zápisech, zprávách, osobních výkazech atd., musí býti ženská jména takto označována. Toliko pokud jde o evidenci provinilců, jest na dále zachovávatí postup nařízený v příloze k vládnímu nařízení ze dne 14. července 1922, č. 198 Sb. z. a n.⁹⁾

Tento výnos v několika směrech vyzývá ke kritice:

Dle jeho všeobecného znění (v marginální rubrice: »o způsobu psaní ženských jmen«, ale i v textu) je zřejmé, že se nejedná pouze o předpis evidenční, směrný pro soudní indexy a jiné akty vnitřního úřadování, ale o všeobecný předpis, jimž se upravuje materiálně právní otázka psaní ženských jmen. Znění předpisu směřuje patrně také k zápisům do pozemkových knih (verba 3. odst.: že zásada v něm vyslovená má všeobecnou platnost a že ve všech zápisech atd. musí býti ženská jména takto označována). V pozemkových knihách zápis jména oprávněné, resp. zavázané osoby není ovšem dle povahy veřejných knih pouze evidenčního významu, neboť s jménem osoby jsou tu spojena oprávnění, resp. závazky.

Druhý odstavec výnosu zřejmě a jasně upravuje všeobecně ženská jména ve formě odpovídající posavadní praxi v zemích historických. Týž normativní obsah má také odstavec 1. in fine. Je tedy v tomto výnosu recipováno právo zemí historických na osobní jméno ženské, dle tam stávající praxe také pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. K takové úpravě soukromněprávní otázky je povolán dle ústavy zákonodárce. Výnos se neopírá ani o zákonné zmocnění k takové úpravě. Dle svrchu vylíčeného právního stavu na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platného odporuje ovšem výnos tomuto právnímu stavu.

Dle našeho názoru výnos sám jako norma povoláním faktorem zákonodárným nevynesena nemůže právní stav dle uherského práva na Slovensku a v Podkarpatské Rusi změnit a nemůže býti používán za základ k přinucení ženských osob, aby se v podpisování vlastního jména dle tohoto výnosu řídily. Spíše obráceně, interesované osoby pokud se týče o zápisy s právními důsledky, tedy na př. o zápisy v pozemkové knize a nejen o zápisy evidenční, mají právo požadovati, aby jejich jméno bylo zavedeno dle dosud platného práva.

Výnos je ostatně také neúplný, neboť upravuje otázku psaní ženských jmen jen se stanoviska státního jazyka. Jeho zásad nelze, pokud se týče odstavce 2., použítí pro psaní ženských jmen v jazyku maďarském a německém.

Nebylo-li úmyslem výnosu upravití otázku psaní ženských jmen se stanoviska občanského práva, pak mu nutno vytknouti aspoň vadnost a všeobecnost stylisace, která může v praxi (zvláště pozemkových knih) vésti k nedorozumění.

⁹⁾ Totiž příl. A.: Poučení o vyhotovování vzorců I.—VI. k č. 1.: U žen uváděti jest vždy jejich jméno dívčí; jméno, jehož nabyly provdáním, vyznačí se v závorce. K č. 4. U matky uvádí se vždy též jméno dívčí.